

DEDIŠČINA KULTURNIH POTI, MREŽENJA IN POVEZAVE

REGIONALNO SREČANJE DEKD IN
TKD

VEZ MED KULTURO IN GOSPODARSTVOM – SLOVENSKA POT KULTURE ŽELEZA

dr. Karla Oder

Pomurski muzej Murska Sobota

4. 3. 2024

Občina Ravne
na Koroškem

1. Industrija in njena dediščina na Koroškem

2. Dnevi evropske kulturne dediščine

3. Slovenska pot kulture železa

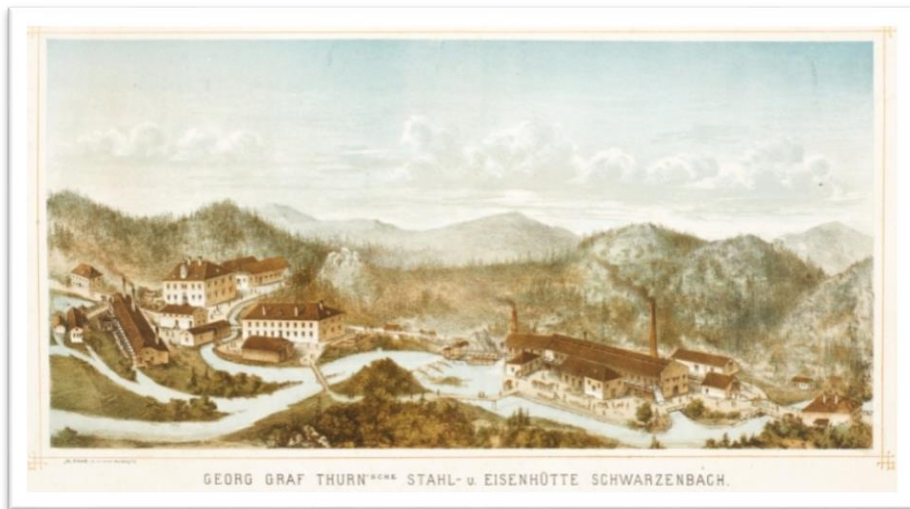
4. Evropska pot železa in Društvo srednjeevropske poti železa

5. Stara železarna in center industrijske zgodovine ter delavske kulture

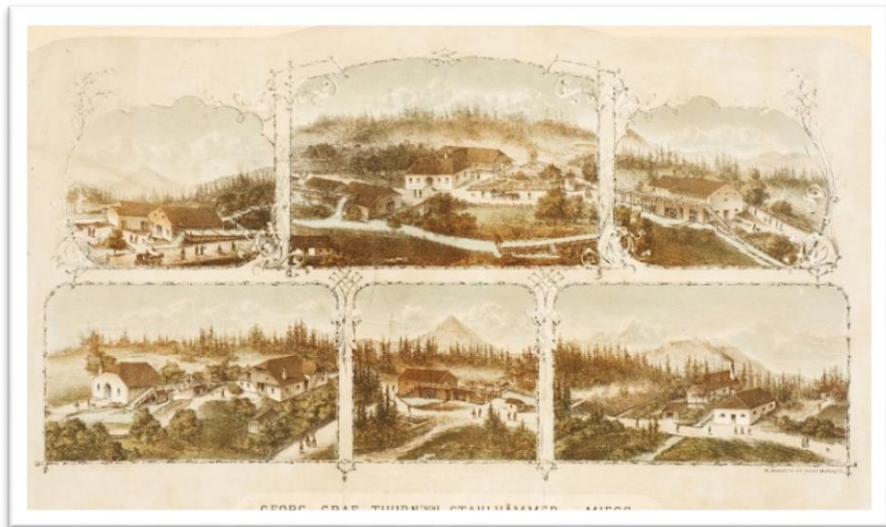

17. stoletje: začetki industrije: železarstvo, rudarstvo

Črna na Koroškem, Prevalje, Ravne na Koroškem, Leše

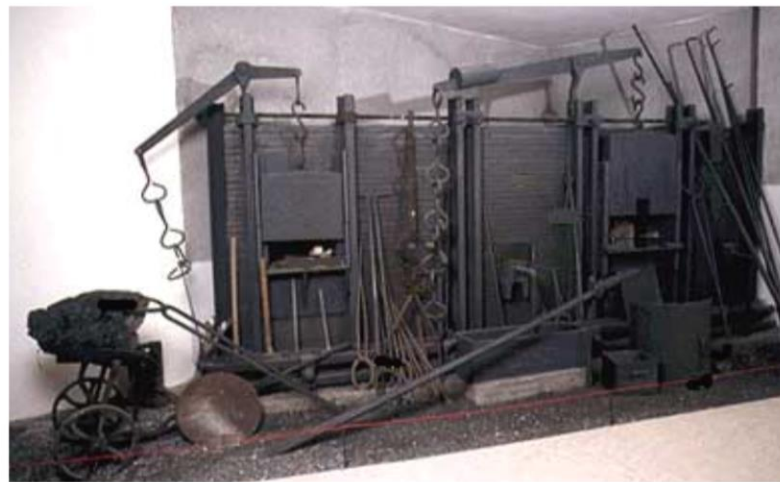
Zgornja Mežiška dolina in rudnik svinca v Mežici

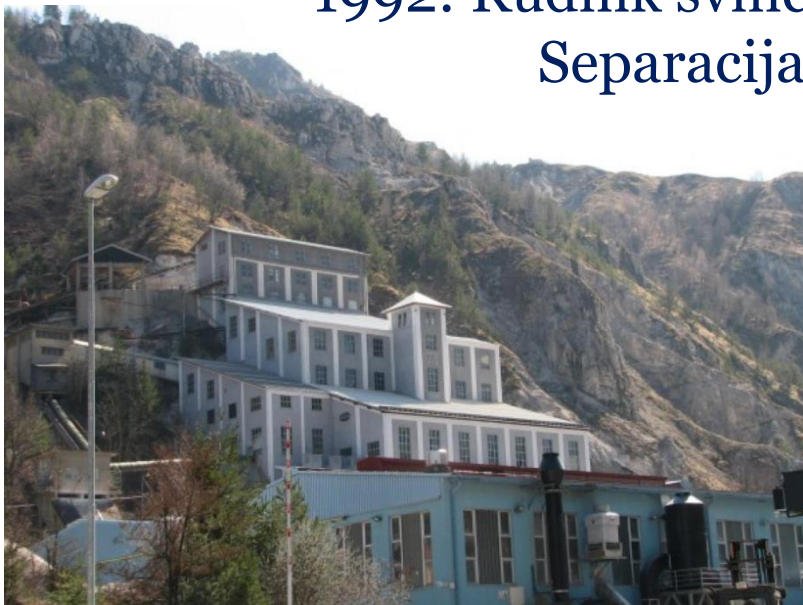
1953: Delavski muzej Ravne na Koroškem

Muzeji in muzejske zbirke

1992: Rudnik svinca in cinka v Mežici
Separacija v Žerjavu

1994: Premogovnik
Leše Franciskus rov

2010- 2014 Geopark Karavanke

GEOPARKKARAVANKE

Skrivnosti zapisane v kamninah

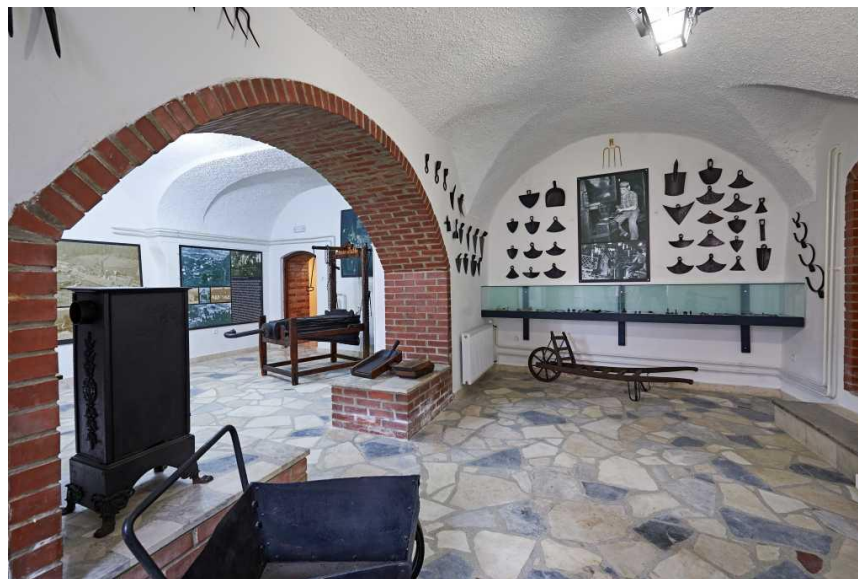

KOROŠKI POKRAJINSKI MUZEJ

Stalna razstava Mati fabrika,
Muzej Ravne na Koroškem

Stalna razstava v Kovaškem in gasilskem
muzeju Muta

DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE

1999 - Muzej Ravne na Koroškem prvič sodeluje s projektom
Sporočilo ugaslega plavža

2000 - Poti bratov Kuhar,

2001 – Kašča v 20. stoletju na Koroškem

2002 – Območje opuščene industrije – razvojni potencial mesta.
Arhitekturna delavnica

2003: Iniciativni odbor Slovenske poti kulture železa

2011: Društvo Slovenska pot kulture železa

Cilji projekta:

- varovanje in promocija kulture železa;
- vključitev dediščine v turistično ponudbo;
- oblikovanje tematske poti v Sloveniji
- povezovanje slovenskih središč znanih po tradiciji izdelovanja železa in jekla
- pridružitvev Evropski poti železa.

Člani iniciativnega odbora:

Koroški pokrajinski muzej,
Tehniški muzej Slovenije,
Gornjesavski muzej Jesenice,
Gorenjski muzej Kranj,
Dolenjski muzej Novo mesto,
Muzej novejšje zgodovine
Celje,
Izobraževalni center Štore z
Železarski muzejem Štore
Štore Steel
Kovintrade

Člani društva SPKŽ

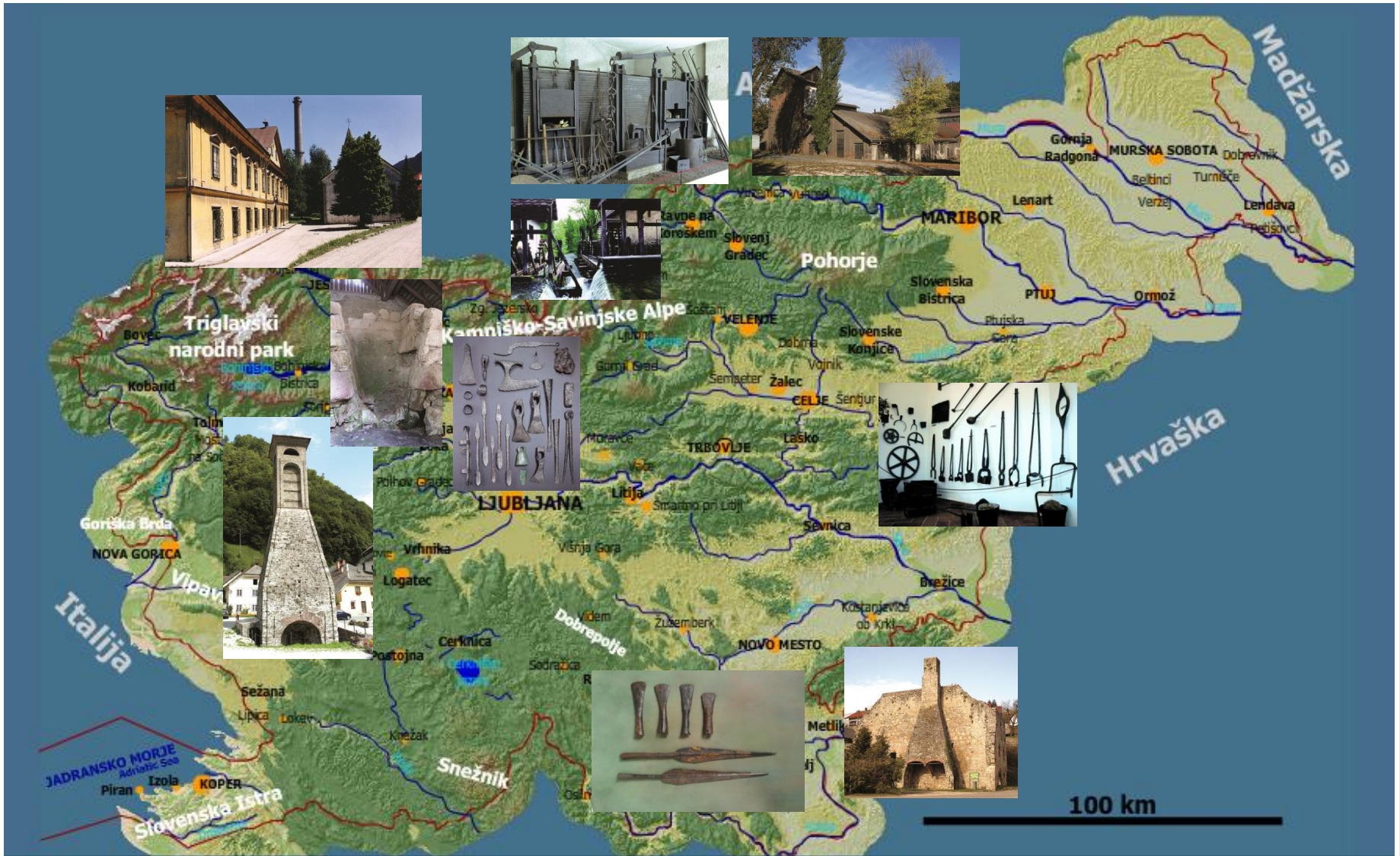
SIJ - Metal Ravne, d.o.o.
Štore Stell, d.o.o.
KOVIS – Livarna, d.o.o.
SIJ Ravne Systems, d.o.o.
IC Štore, d.o.o.
posamezniki, predstavniki
ustanov

Jeklena skulptura
Forma viva,

Okrasni krožnik, lito železo, Dvor,
sredina 19. stoletja; Dolenjski muzej
Novo mesto, foto B. Križ

2004: Železarski muzej Štore

2012: Mati fabrika – Železarna Ravne; 2014: Zakladi fužin;
2021: Sijaj jekla, 400 let jeklarstva v Mežiški dolini

Občasne razstave: 2008 - 2011: razstava **Tri tisočletja železarstva na Slovenskem**

Občasne razstave

PODOBE DELA

rudarjev in železarjev na Slovenskem

IMAGES OF THE WORK

of miners and iron workers in Slovenia

Vas in vaše prijatelje vabimo na odprtje medinstitucionalne fotografske razstave

PODOBE DELA RUDARJEV IN ŽELEZARJEV NA SLOVENSKEM,
ki bo v četrtek, 18. aprila 2019, ob 18. uri
v Muzeju Velenje na Velenjskem gradu.

JEKLO ZA ZELENO PRIHODNOST

VABIMO VAS NA ODPRTJE RAZSTAVE

Jeklo za zeleno prihodnost

v četrtek, 7. 12. 2023, ob 11. uri,
v Muzej Ravne na Koroškem, Na gradu 2, Ravne na Koroškem.

Razstava je del projekta obnove muzejskega območja Stara železarna, ki ga financirata Občina Ravne na Koroškem ter Ministrstvo za kulturo RS v okviru Sklada za okrevanje in odpornost. Razstava poteka v sodelovanju z iniciativo Novi evropski Bauhaus na Donavi ter Slovensko potjo kulture železa.

Razstava bo odprta do marca 2024.

VABLJENI!

2014: Gledališka predstava

KUD Kunkuvo v sodelovanju s Koroškim pokrajinskim muzejem, Muzejem Ravne na Koroškem predstavlja

AHTI, ŠIHT!

Datumi predstav:
.....
ponedeljek, 18.8.2014, ob 21:00
torek, 19.8.2014, ob 21:00
.....
v Stauhariji, Muzej Ravne na Koroškem
.....

Zaradi omejenega števila sedežev vas prosimo
za rezervacijo na KunKuvo@gmail.com
ali 041 728 466 Nika Antelc.

Mednarodni simpoziji

2006 – Med železom in kulturo, Naša dediščina, naša pot

2015 – Inovacije in kulturna dediščina v metalurgiji

2018 – 14. mednarodni ERBE simpozij

Projekti: 2002 - obnova in ureditev območja Stare železarne

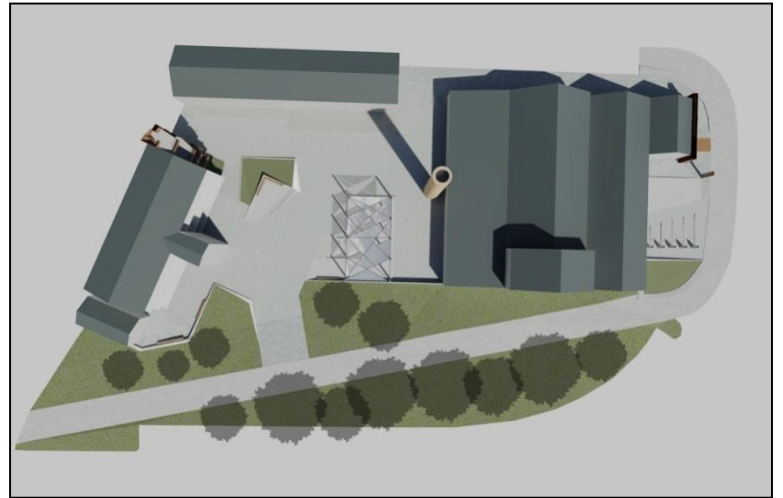
2005: Nekdanja krčilna kovačnica - štauharija

2009-2030: Projekt ureditve območja Stara železarna

Vsebinski projekt: Karla Oder

Projekt prenove: SI_arhitektura, Sonja Ifko

2003: Evropska pot železa

2007 – 2012 na seznamu Evropskih kulturnih poti

Ključna področja delovanja kulturnih poti:

Häfele, Eva,
Europäische
Kulturstraßen«. Ein
Handbuch für die
Praxis. Wien:
Bundesministerium
für Wirtschaft,
Familie und Jugend,
2012.

- sodelovanje, raziskovanje in razvoj;
- prevrednotenje zgodovinskih spominov, zgodovine in evropske dediščine;
- kulturna in izobraževalna izmenjava mladih evropejcev in evropejk;
- sodobne kulturne in umetniške prakse;
- kulturni turizem in trajni kulturni razvoj.

Društvo srednjeevropske poti železa

Tibor Larr in ddr. Gerhard Sperl, podpredsednik in predsednik društva

Društvo povezuje različne ustanove v osmih državah

Med leti 2007-2012 je bila Evropska pot železa na seznamu evropskih kulturnih poti

Obisk v Eisenstadtu

Obisk železarne v Košicah

Obisk železarne U. S. Steel, Košice 2011

Skok čez kožo in Salamandrovi dnevi, Banská Štiavnica, 2013

MADŽARSKA

Home » Regional Routes » Hungary

Hungary
Magyarország régiók szerinti felosztása

There are no translations available

1. Budapest-Lécs és Középi-Dunamenti
2. Középi-Dunamenti
3. Nyugati-Dunamenti
4. Balaton
5. Dél-Dunamenti
6. Dél-Alföld
7. Észak-Alföld
8. Tiszai
9. Észak-Magyarországi

Welcme
News, events
What's new
News
Events
Miskolc
Közéntjük az egykori iparvárosban
Borsod-Abaúj-Zemplén megye
Kiemelt attrakciók
Miskolcon
Miskolc és az ipari örökségturizmus
Ipartörténeti közdeményezések

Tárlatvezetés
Bányászati Gyűjtemény

Publications
Brochures, handouts
Journals
Maps
CD-ROMs
Books
Regional Routes

Vaskultúra Útja

FŐLDAL ÁLLOMÁSOK KOHÁZSÁTI MÚZEUM VASKULTÚRA ÚTJA INFORMÁCIÓK HÍREK FÓRUM

Itt vagyok: FŐLDAL

Állomások Magyar állomások

Budapest
Dunaújváros
Eger
Mezőkövesd
Miskolc
Ózd
Rudabánya
Salgótarján
Somogyfászt
Sopron
Szésvásárad
Vasvár

Belépés

Felhasználónév *
Jelszó *

Bejelentkezés

Regisztráció »
Elfelejtett jelszó »

A Vaskultúra Útja Európai Kulturút

Mi is a vaskultúra?

A vas több mint 2500 éve a leggyakrabban használt fém Európában. A vaskultúra története a bronz leváltásával kezdődött a Kr. előtti 1. évezred közepén. Az emberiség fejlődése elképzelhetetlen lett volna a vas nélkül: márt a „Hálózó és béka fémek”, az emberi élet minden területén megjelenő. Előállítás és feldolgozása nélkül ipari munkával jrt., a technikai fejlődés előrehaladtával a vaspar egyre nagyobb üzemek keretében, egyre több embernek adott munkát világszerte.

Az elmúlt évszázadokban kialakult a vaskultúra, ami tágabb értelemben nem csupán a termelés, a fizikai munka eszközeit és berendezéseit, hanem a munka helyszíneit, a vasat feldolgozó ember életének nyomait, a vashoz kötődő tárgyi és szellemi kulturális emlékeket is magába foglalja.

Fedezzék fel a közép-európai vaskultúra magyarországi és szlovákiai emlékeit! Látogassanak el a helyszínekre, hogy Önök is átélhessék elődeink küzdelmes életét és megemehessék munkájukat, gazdagodjanak ismeretekben és élményekben!

Madžarska industrijska pot vključuje poti različnih industrijskih panog, med njimi je Pot železa

V Madžarskem naftnem muzeju, Zalaegerszeg

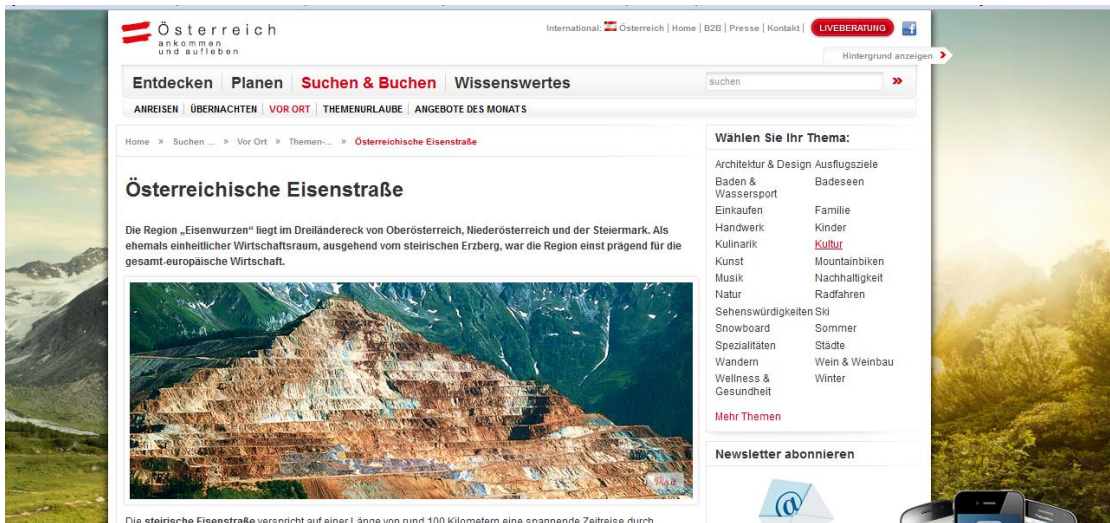
Železarna v Miškolcu

V Madžarskem livarskem muzeju v Budimpešti

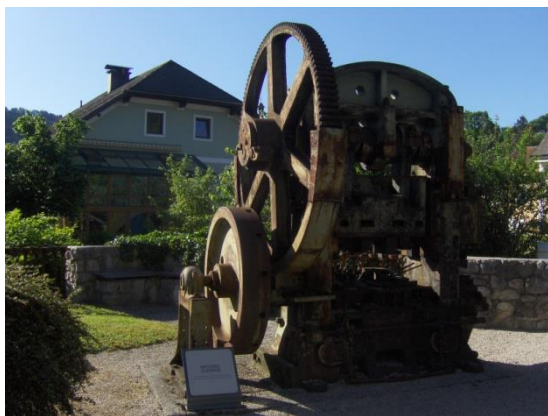
AVSTRIJA

V Avstriji imajo Železno pot v deželah: Štajerska, Nižja Avstrija in Gornja Avstrija

Železarna v Leobnu

Ohranjena stiskalnica in kovačija v Ibbsitzu, Spodnja Avstrija

SLOVAŠKA

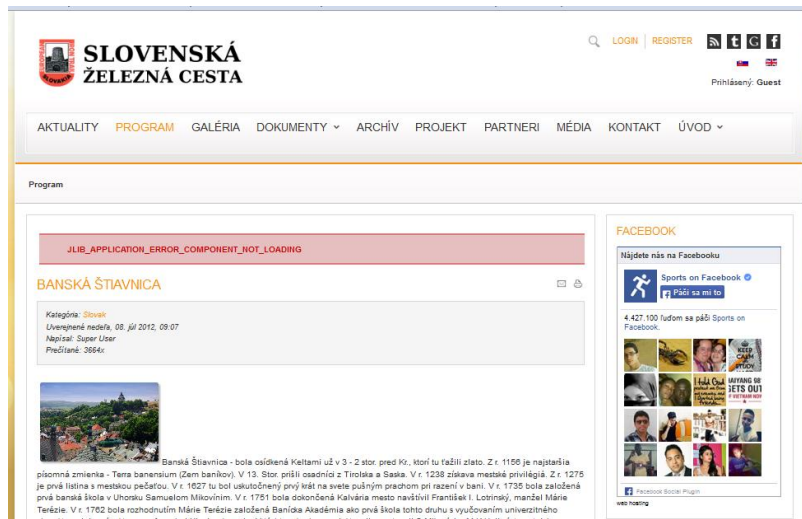

Slovenská železná cesta
jedna z ciest kultúrneho dedičstva Európy

Právnik MUDr. Michal Pál, PhD., MPH

Slovenská železná cesta je kultúrna cesta spájajúca miesta bývalej ťažby železných rúd, výroby a spracovania železa a ďalších kovov. Na území dnešného Slovenska predtvarovalo baníctvo a hutníctvo významné osobnosti, ktoré znamenalo ekonomický prínos pre káštne formy na tomto území. Jeho technická a technologická úroveň bola vysoká. Často boli majstrovstvo ľudí, napr. zvonolejárov, technológov a výrobné zariadenia na špičkovom technologickom úrovni. Spomeňme iba tzv. slovenské železo, vysokú pec na drevené uhlie, na koks, použitie pušného prachu pri ťažení rúd v baníctve, hámnického súf.

X takýmto významným miestam treba spomenúť Košice a okolie (Košická hánera), Medzev, Jasná, Štô, Smoteky, Prakovce, Gata, Rožňava, Betliar, Nižná Slaná, Vlachovo, Dobšiná, Stratená, Tisovec, Šark - Červenky, Štônik, Pohorelá, Podbrezová, Čubietová, Banská Štiavnica, Kremnica atď.

Spolu s baníctvom a hutníctvom sa rozvíjala aj kultúra, tradície.

SLOVENSKÁ ŽELEZNÁ CESTA

ACTUALITY PROGRAM GALÉRIA DOKUMENTY ARCHÍV PROJEKT PARTNERI MÉDIA KONTAKT ÚVOD

Program

BANSKÁ ŠTIAVNICA

Kategória: Slovensko
Uverejnené nedeľa, 08. júli 2012, 09:07
Napísal: Super User
Pridávané: 3064.

Banská Štiavnica - bola osídlená Keltami už v 3 - 2 stor. pred Kr. ktorí tu ťažili zlato. Z r. 1156 je najstaršia písomná zmienka - Terra banensium (Zem baníkov). V 13. Stor. prišli osadníci z Tirolska a Saška. V r. 1238 získava mestská privilegia. Z r. 1276 je prvá zmienka s mestskou pečaťou. V r. 1627 tu bol ukutožený prvýkrát na svete pušný prachom pri razaní v bani. V r. 1735 bola založená prvá banská škola v Uhorsku Samuelom Mátyšom. V r. 1751 bola dokončená Kašivárna mesto navštívil František I. Lotrinský, manžel Márie Terezie. V r. 1782 bola rozporudom Márie Terezie založená Banská Akadémia ako prvá škola tohto druhu s vyučováním univerzitného

FACEBOOK

Nájdete nás na Facebooku

Sports on Facebook

4 427 100 ľuďom sa páči Sports on Facebook.

Ohranjena fužina v Medzevu

Železarna v Košicah

Nekdanja separacija v Banskí Štiavnici

MEMORANDUM

nacionalnih rudniških, metalurških in rudarskih društev na Madžarskem, Poljskem, Češkem, Slovaškem, v Avstriji in Sloveniji

Nacionalna rudarska in metalurška društva iz Madžarske, Poljske, Češke in Slovaške so na svojem delovnem srečanju 10. septembra 2015 v Banski Štiavnici razpravljali o trenutnem stanju rudarstva v svojih državah in prišli do zaključka, da Memorandum zdaj tudi kot pobudo za rudarska in metalurška društva drugih držav predložijo Evropskemu parlamentu in Svetu v naslednji različici:

Kot predstavniki nacionalnih rudarskih in metalurških društev podpiramo in uresničujemo humanistično, demokratično in krščansko tradicijo Evrope, ki je eden od stebrov kulturnega, duhovnega in socialnega razvoja naše celine v 21. stoletju.

I. Izjavljamo, da pojmemo Evropo kot celino enakovrednih kultur, jezikov in nacionalnih identitet in da evropske države sodelujejo pri ohranjanju rudarsko-metalurških tradicij.

II. Industrijski razvoj in gospodarski napredek v državah Evrope sta bila že tisočletja, zlasti od začetka proizvodnje kovin pred 4000 leti in v zadnjih 250 let pri izkopavanju energetskih surovin do konca 20. stoletja odvisna od dostopa do uporabnih mineralnih surovin in od napredka v rudarstvu.

III. Pozivamo vse organizacije, ki ohranjajo in podpirajo več tisočletno tradicijo rudarstva in metalurgije na sedanjem ozemlju Evrope, k sodelovanju pri ohranjanju rudarskih in metalurških tradicij.

IV. Po vsej Evropi se tudi nameravamo srečevati ob nadaljnjih evropskih rudarskih in metalurških dnevih in tako našo rudarsko zgodovino in tradicijo, ki smo jo podedovali v več stoletjih od rudarjev in metalurgov, predstavljati, ohranjati in razvijati.

Nesporno je, da opravljajo rudarska in metalurška društva, kot tudi z njimi povezane strokovne organizacije obsežno in nenadomestljivo delo v še aktivnih, predvsem pa v opuščeni rudarskih območij za ohranjanje rudarskega stanu in njegovega ohranjanja ter razvoja na podlagi skupne, vsaj 4000 let stare evropske industrijske dediščine.

Po zaprtju in prenehanju rudarske dejavnosti v naših državah članicah v 2. polovici 20. stoletja je prišlo do stagnacije razvoja, zlasti v geografsko oddaljenih rudarskih območjih. Zaradi zaprtja in prenehanja rudarstva je nastala tudi nepopravljiva škoda pri ohranjanju industrijske dediščine za prihodnje generacije. Lakota po surovinah pelje danes evropske države, kljub trendu zapiranja v zadnjih 20 - 50 letih, h konceptom ponovne dobave surovin iz lastnih virov. Poleg primarnega vpliva na industrijski razvoj rudarske industrije ima rudarstvo tudi velik pomen na zaposlenost in za prihodnji razvoj družbe. Raziskovanje, odpiranje in koriščenje najdišč surovin je dolgotrajno, pogosto več generacij trajajoči proces. Zato trenutno stanje zahteva takojšnje, dosledne, ampak tudi dolgoročne odločitve in rešitve, za katere vas prosimo s tem memorandumom.

Zato se obračamo na nosilce odločanja Evropske unije, na parlamente in prisotna ministrstva evropskih držav z naslednjimi zahtevami:

- I. Na podlagi dolgoročne politike s surovinami naj se ustvari konkreten okvir za realizacijo geoloških raziskav na obstoječih rudiščih in oblikovanje varnostnega sistema za dokazane zaloge, s čimer bi se njihovo bodoče koriščenje ne preprečilo s prikladnimi posegi, v kateri koli obliki.
- II. V povezavi z evropskimi priporočili zagotavlja podporo državam članicam pri uporabi teritorialnega prava, ki temelji na Pogodbi o Evropski uniji, za individualni razvoj lastne politike o surovinah, primerno politiko krajinskega planiranja in zakonodajo, ki omogoča raziskovanje nahajališč in kontinuiteto pri celotnem procesu od raziskav do koriščenja surovin in tudi novih izkopov.
- III. Višja uvrstitev rudarske industrije pri določanju prednostnih nalog konkretnih vlad in odločilnih struktur Evropske unije za zmanjšanje nesmiselnih birokratskih bremen v odločbah o odobritvi rudarske dejavnosti v državah članicah EU.
- IV. Maksimalna angažiranost pri podpori programov, ki so nujni za evropsko kulturno dediščino v njihovih posebnih panogah. V dejavnosti držav članic je to posebno varstvo edinstvene montanistične zgodovine, ohranjanja sedanjega rudarstva, razvoja geomontanističnega turizma v gorsko tehničnem, materialnem in gorsko tradicionalnem izrazu in tudi nematerialne evropske dediščine.
- V. Energetska politika naj se ne podredi samo politiki za boj proti podnebnim spremembam in naj se zaustavi sistem za trgovanje z emisijami CO2.

Podpisniki nacionalnih rudarskih in metalurških društev

Madžarske: Dr. Lajos Nagy
Prezident OMBKE

Poljske: Prof. Dr. hab. Ing. Wiesław Blaschke
Prezident SITG

Češke: Ing. Zdeněk Brázda, PhD.
I. mistopredseda SHHS ČR

Slovaške: Ing. Erik Sombathy
Predseda ZBSC

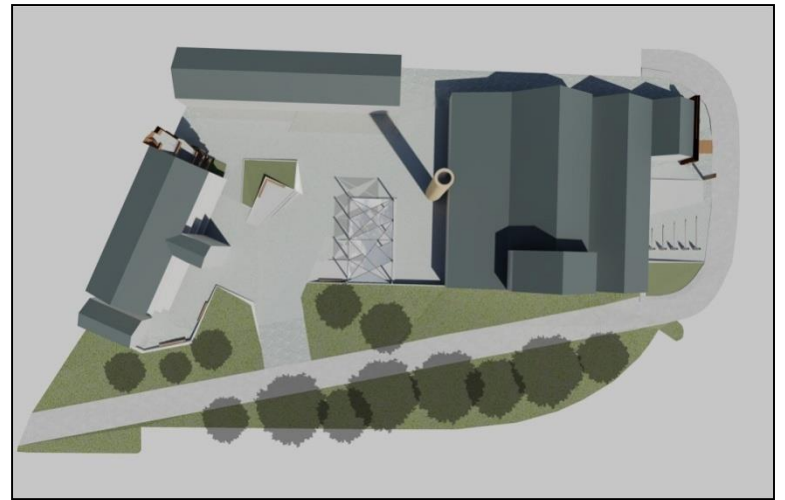
Avstrije: Dipl.-Ing. Mag. iur. Alfred B. Zechling
Prezident ÖBHKV

Slovenije: Dipl. inž. Maksimilijan Večko
Prezident STIC

V Banski Štiavnici, 10. septembra 2015

Projekti: 2024 – 2030 obnova in ureditev območja Stare železarne

Vsebinski projekt: Karla Oder
Projekt prenove: SI_arhitektura, Sonja Ifko

2005: Nekdanja krčilna kovačnica - štauharija

Podpora in sodelovanje podjetij

Podjetja

SIJ – Slovenska industrija jekla
Acroni
Štore Steel
Kovintrade

Ustanove

Občina Ravne na Koroškem
Ministrstvo za kulturo RS
Univerza v Ljubljani, Naravoslovno tehniška fakulteta

Podjetja na lokaciji ŽR

SIJ – Slovenska industrija jekla
SIJ Metal Ravne
SIJ Ravne Systems
Petrol Energetika
Transkor
BVD – Biro za varnost pri delu
Noži
Oprema
Dobrodel

Podjetja ohranjajo, varujejo in promovirajo svojo dediščino in identiteto

Slovensko muzejsko društvo

Častno Valvasorjevo priznanje za leto 2020

prejme

Društvo Slovenska pot kulture železa

za raziskovanje, ohranjanje in predstavljanje dediščine
kulture železa na Slovenskem in
aktivno sodelovanje v združenju Srednjeevropska pot železa.

Predsednik Slovenskega muzejskega društva:
dr. Flavio Bonin

Predsednik Komisije za podeljevanje Valvasorjevih nagrad in priznanj:
mag. Miha Mlinar

V Velenju, 17. 9. 2021

**Častno Valvasorjevo
priznanje za leto 2020**

**so prejeli tudi
predstavniki
Skupine SIJ Slovenska
industrija jekla**

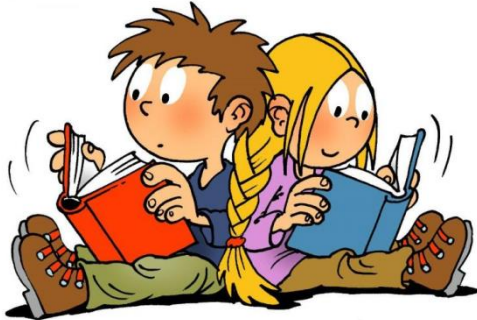
**SIJAcroni
SIJ Metal**

in

podjetja Štore Steel

HVALA ZA VAŠO POZORNOST!

SREČNO!

SE SREČAMO NA SLOVENSKI POTI KULTURE ŽELEZA!

VABLJENI NA KOROŠKO!

